

ทฤษฎีการเมืองกับบทบาทและวิถีในการศึกษาในปัจจุบัน Political Theory and Current Role and Path of Education

พระราชวัลภาจารย์

PhraRajwallapajan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkorn University

Corresponding Author Email: jariyatam58@hotmail.com

Received June 15, 2020; Revised June 25, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเมือง และศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีการเมืองกับคุณค่าในการศึกษาในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีการเมืองเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ ทฤษฎีการเมืองถือว่าเป็นสำเร็จสำหรับการสร้างรัฐ เพราะได้มีการกลั่นกรองมาจากปรัชญาการเมืองอย่างละเอียด โดยการผ่านการวิเคราะห์ ทดสอบ ทดลอง พิสูจน์มาแล้วเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ได้รับ เป็นคัมภีร์ที่เป็นแนวคิดของแต่ละยุคแต่ละสมัย พร้อมทั้งผลประโยชน์ที่จะบังเกิดขึ้นแก่สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง ทฤษฎีการเมืองมีทั้งคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นและได้มอบให้เป็นมรดกโลก บทความเรื่อง “ทฤษฎีการเมืองกับบทบาทและวิถีในการศึกษาในปัจจุบัน” จะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ความหมายและความสำคัญของทฤษฎีการเมือง 2) ทฤษฎีการเมืองกับความสัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่น 3) ประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาทฤษฎีการเมือง และ 4) ทฤษฎีการเมืองกับบทบาทและวิถีในการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ : ทฤษฎีการเมือง, บทบาท; การศึกษา

Abstract

This article entitled to study the concept of the Political Theory, to analyze the value of Education in Current Time. This is a qualitative research done by studying academic documents. In the research, it was found that Political theory is a branch of political science. Political theory is considered a success for state building. Because it has been scrutinized from the political philosophy in detail By going through the analysis, testing, experiments and proven results obtained. Is a scripture that is a concept of each era Along with the benefits that will happen to the society and the country truly Political theory has both its value and benefits and is given to it as a World Heritage Site. The article, " political theory and current roles and paths in education " will present relevant issues including: 1) Meaning and Importance of Political theory. 2) Political

theory and its relationship with other disciplines, 3) benefits and values of studying political theory, and 4) Political theory and current roles and paths in education. Throughout to guide further education

Keywords: Political Theory; Role; Education

บทนำ

ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวข้องอยู่กับการมองและการเข้าใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งการมอง และการเข้าใจนั้นๆเป็นเพียงแง่มุมที่แปรผันไปตามผู้มอง ทฤษฎีการเมืองจึงไม่ใช่ความจริงทางการเมือง แต่เป็นเพียงเศษเสี้ยวของความจริงทางการเมืองที่ถูกรับรู้ในกาละ-เทศที่ต่างกันเท่านั้น นอกจากนี้จากการที่ปรัชญาการเมืองเป็นเรื่องของการคิดและจินตนาการความเป็นไปได้ที่ดีที่สุดในการเมือง มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของความรู้ที่ได้มาในเชิงประจักษ์หรือสภาวะการณ์ของการเมืองที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นสิ่งที่ทฤษฎีการเมืองพยายามอธิบาย หรือนิยามของทฤษฎีการเมืองก็คือ “มุมมองในทางการเมือง”(พิสิษฐกุล แก้วงาม, 2552) ทฤษฎีการเมืองเป็นเรื่องการศึกษาการเมืองเป็นคัมภีร์ที่ได้มีเนื้อหาที่ได้มาจากยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน จากแนวคิดทฤษฎีที่นักปรัชญาได้ถ่ายทอด แนวคิดทฤษฎี ที่บรรดานักปรัชญาแต่ละยุคแต่ละสมัยได้คิดค้น ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการที่จะนำมาสร้างรัฐให้มีความเจริญก้าวหน้า รวมถึงเหตุการณ์ที่ได้วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และมีการทดสอบหรือทดลองมาเรียบร้อยแล้ว แม้ว่าทฤษฎีการเมืองจะเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาหรือบางท่านบอกว่า ทฤษฎีการเมืองเกิดขึ้นมาจากวิชาปรัชญา แต่มีขนาดเล็กหรือแคบกว่า มีเนื้อหาที่มีความชัดเจนกว่าปรัชญา เป็นวิชาการที่ให้ความรู้ทางด้านการเมืองทั้งในด้านเนื้อหา หลักการทางการเมืองการปกครอง เนื้อหาของทฤษฎีการเมืองได้รวบรวมวิธีการที่ได้แก้ไขส่วนบกพร่องในทางการเมืองในอดีต เป็นสูตรที่มีความละเอียด ชัดเจน เกี่ยวกับศัพท์ทางการเมือง ทฤษฎีการเมืองมีขนาดเล็กกว่าปรัชญา และยังเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์ เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีมาในอดีต และได้มีการแก้ไข ปรับปรุง แปรสภาพให้มีความเหมาะสมต่อสภาพการณ์ของบ้านเมือง สังคม ประเทศ และได้เป็นที่ต้องการของประชาชนในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่เกี่ยวข้องด้วยเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องการเมืองผ่านการสำรวจ และวัดค่าพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ อาทิ ทศนคติ , ความพึงพอใจ และปัจจัย เป็นต้น (Heywood, 2004)

ทฤษฎีการเมืองนั้น เป็นเสมือนอรรถกถาหรือฎีกาของปรัชญา เพราะได้ถือกำเนิดมาจากวิชาปรัชญา เป็นการนำเอาเนื้อหาของปรัชญามาวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และมีการทดลอง รวมทั้งนำเอาประสบการณ์ที่พบเห็นมาขยายความให้มีความชัดเจนมากขึ้น ได้มีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง และสร้างจุดแข็งให้แข็งแกร่ง เสริมสร้างเนื้อหาให้มีความเหมาะสมต่อสภาพการณ์ทางการเมือง การบริหาร การพัฒนาารัฐให้มีความเจริญก้าวหน้า ถ้าจะเรียกให้สยหรตามยุคสมัยนี้ว่าทฤษฎีการเมืองได้มีเนื้อหาที่ได้มีการบูรณาการแล้ว เพื่อมุ่งเป้าไปสู่จุดมุ่งหมายทางการเมือง เกิดประโยชน์ต่อคนในสังคมและในประเทศชาติ ซึ่งทฤษฎีการเมืองมีเนื้อหามุ่งสู่การสร้างรัฐให้มีความเจริญก้าวหน้า เสริมสร้างรัฐให้เป็นรัฐที่ดี ได้ผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรมมุ่งผลประโยชน์ต่อสาธารณะ เสริมจุดอ่อนที่ปรากฏในอดีตให้มีความเข้มแข็ง สร้างภาพพจน์ที่ดีงามเป็นที่ต้องการของประชาชน เมื่อได้ศึกษาทฤษฎีการเมืองจะได้เห็นลักษณะที่เด่นชัดและแน่นอนกว่าปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องสาระ คำอธิบาย ศัพท์และความหมายทั้งเนื้อหาและศัพท์ เพราะทฤษฎีการเมืองไม่เป็นตำราที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ เป็นผลพวงที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว เป็นสิ่งที่บังเกิดอย่างแท้จริงและสามารถที่จะรับกันได้ (สมพงษ์ เกษมสิน และคณะ, 2520)

ทฤษฎีการเมืองเปรียบเหมือนเป็นสูตรสำเร็จที่จะนำไปใช้ในการปกครอง การบริหารบ้านเมืองให้บังเกิด ความเจริญรุ่งเรือง ในสมัยกรีกโบราณพูดถึงการเมืองก็จะเน้นไปที่นครรัฐ ในสมัยโรมันจะเน้นไปในเรื่องของ กฎหมาย หรือจะเน้นในการนำเอาทฤษฎีที่นักปราชญ์ชาวกรีกเป็นผู้เขียนไว้ไปใช้ ซึ่งทำให้พวกโรมันมีความ เข้มแข็ง ยังได้มอบรมรดกเกี่ยวกับเรื่องของกฎหมายแก่ชาวโลก และได้ใช้เป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมาย รวมถึงการใช้กฎหมายในการปกครองประเทศ การบริหารประเทศจะต้องมีกฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้สังคมอยู่ กันอย่างสงบเรียบร้อยและมีสันติสุข สังคมใดประเทศใดเมื่ออยู่กันด้วยความสมัครสมานสามัคคี สังคมนั้น ประเทศนั้นจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทฤษฎีการเมืองถือว่าเป็นกรอบที่ใช้ในการปกครองทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทฤษฎีการเมืองเกิดขึ้นมาเป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมได้พากันตั้งข้อสังเกต ค้นคว้า สอบสวน ปฏิรูป สร้างสรรค์ในสิ่งที่จะนำพาเพื่อนมนุษย์ในสังคมประสบความสุขในชีวิต บทความนี้จึงต้องการนำเสนอแนวคิดและ ทฤษฎีการเมืองในฐานะคุณค่าการศึกษาในปัจจุบันต่อไป

แนวคิดเรื่องทฤษฎีการเมือง

ทฤษฎีการเมือง มีความเป็นมาจากการศึกษาจากปรัชญาการเมืองมาเป็นทฤษฎี ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าที่มีอยู่ในเนื้อหาของปรัชญา การเมือง มีความเด่นชัดชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นข้อมูลที่ได้จัดการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ

ทฤษฎีการเมืองเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ มีสาระสำคัญโดยการแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประการ คือ (ชุมพร สังขปรีชา, 2531)

1) ทฤษฎีการเมืองคลาสสิก ได้มีการเน้นอธิบายถึงสิ่งที่ประกอบเป็นนครรัฐที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์และ จุดเน้น 2 ประการ คือ (1) การพรรณนา (description) เพื่อค้นหาความรู้และให้อรรถาธิบายความว่า นครรัฐที่ดี สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไร ภายใต้สภาพการณ์เงื่อนไขต่าง ๆ (2) การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข (prescription) เป็นความพยายามให้เหตุผลสนับสนุนยืนยันให้ข้อเสนอแนะว่า มนุษย์และสังคมจะไปถึงเป้าหมาย อันเป็นนครรัฐที่ดีได้อย่างไร

จุดมุ่งเน้นประการแรก เป็นการบอกให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอย่าง (what is) ซึ่งนับว่าจำเป็นสำหรับการ เสนอแนะทางแก้ไข ประการที่สองเกี่ยวกับสิ่งที่ควรจะเป็น (what ought to) หรือสิ่งที่สามารถเป็นไปได้ (what can be) นักปราชญ์ทางวิชาการทฤษฎีการเมือง ซึ่งได้รับประสบการณ์จากเหตุการณ์หรือจากการศึกษาวิชา ปรัชญาการเมือง สิ่งที่น่าสนใจการปกครองได้นำเอาหลักการของปรัชญาการเมืองไปใช้ ให้ผลเป็นอย่างไร เพื่อต้องให้ เกิดผลที่ดีที่สุดจะต้องเพิ่มเติมอะไรบ้าง ยังได้อธิบายว่าสภาพทางสังคมจะเป็นสังคมที่ดีจะต้องมีวิธีดำเนินการ มี จุดเน้นถึงสาระสำคัญที่จะนำมาปฏิบัติทั้งของมนุษย์และของสังคม การดำเนินการนั้นมีความเหมาะสมมากน้อย เพียงใด

2) ทฤษฎีการเมืองปัจจุบัน เป็นวิธีการศึกษาที่ได้เน้นในแนวทางในการอธิบายวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสังคมการเมือง ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนแล้วเป็นสังคมการเมืองโดยทั่วไป ไม่เฉพาะเพียงรัฐ ที่เป็นนครรัฐเท่านั้น เพราะนครรัฐเป็นรัฐเพียงเล็กเป็นการง่ายต่อการบริหารการปกครอง สำหรับทฤษฎีการเมือง ในสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นหลักการโดยทั่วไป ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นวงกว้างที่เกี่ยวกับรัฐ เช่น การกำเนิดรัฐ รูปแบบ พฤติกรรม วัตถุประสงค์และเป้าหมายของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐ รัฐกับระบบต่าง ๆ ที่มีความ ผูกพันกับการสร้างรัฐ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคม ทางด้านวัฒนธรรม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับรัฐในระดับนานาชาติ

ทฤษฎีการเมืองที่เชื่อว่า เป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ การศึกษาทฤษฎีการเมืองที่เกี่ยวกับรัฐศาสตร์นั้น และวิชารัฐศาสตร์เองก็เป็นสาขาหนึ่งของวิชาสังคมศาสตร์ เดิมทีรัฐศาสตร์ได้อยู่ร่วมกับสังคมศาสตร์ วิธีการศึกษาเกี่ยวเนื่องกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งรัฐ สถาบันการเมืองการปกครอง การทำหน้าที่ของสถาบันเหล่านั้น กระบวนการทางการเมือง การบริหารงานแห่งรัฐ การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สมิธ และ อาร์โนลด์ (Edward, & Alnold, 1668) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของทฤษฎีการเมืองไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีการเมืองมีลักษณะแบบจริยธรรม (Ethical) เนื้อหาส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งใดเป็นสิ่งที่ควรหรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรแก่การประพฤติปฏิบัติ เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ควรทำเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรประพฤติปฏิบัติ

2) ทฤษฎีการเมืองที่มีลักษณะแบบจินตนาการ (Speculative) เนื้อหาบางส่วนมีลักษณะเป็นความคิดฝันหรือเป็นสิ่งที่เปี่ยมโนภาพซึ่งยังไม่ปรากฏเป็นเรื่องราวจริง อย่างเช่น เพลโตได้เพื่อฝันในการสร้างรัฐในอุดมคติ (The Republic) เป็นการสร้างภาพของรัฐหรือนครรัฐอันเลิศในการเขียนตามจินตนาการว่า รัฐที่ดีเลิศจะต้องเป็นรัฐที่มีการปกครองตามรูปแบบของรัฐในอุดมคติ

3) ทฤษฎีการเมืองที่มีลักษณะเชิงสังคมวิทยา (Sociological) ส่วนของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หรือทดลองเปรียบเทียบ เพื่อแสวงหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับส่วนอื่น ๆ ของสังคม และในส่วนที่เป็นเหตุผลในการรวมตัวกันของสังคม เช่น ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social contract) เป็นต้น

4) ทฤษฎีการเมืองที่มีลักษณะแบบกฎหมาย (Legal) เนื้อหาบางส่วนได้มีความเกี่ยวข้องกับความหมายของกฎหมาย สังกัของกฎหมาย และสถานะทางกฎหมาย ซึ่งเกิดขึ้นจากสถาบันต่าง ๆ กฎหมายมีความสำคัญในด้านการปกครองเพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดระเบียบสังคม เป็นหลักการที่ได้วางกรอบให้สมาชิกของสังคมหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประพฤติปฏิบัติ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมในการใช้อำนาจทางการเมืองใช้ในด้านพฤติกรรมทางการเมืองของประเทศ

5) ทฤษฎีการเมืองที่มีลักษณะแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific) ได้แก่ ทฤษฎีที่เกิดจากการสังเกตการณ์ การทดลอง เปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเมือง เพื่อค้นหาแนวโน้มและความน่าจะเป็น เป็นการคิดค้นเพื่อให้ได้ทฤษฎีทางการเมืองที่ดีและมีความเหมาะสมต่อประเทศชาติ ซึ่งประชาชนมีความพึงพอใจและได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ได้ค้นพบนั้น

ลักษณะของทฤษฎีการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นตัวตนของทฤษฎีการเมืองที่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้รับ มีการบ่งบอกถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำอันเป็นรูปแบบที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้ามั่นคง เป็นกรอบในการประพฤติทางการเมืองของคนในสังคมให้ถูกต้อง เป็นบันไดที่ช่วยให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองกำหนดแนวการปฏิบัติเพื่อสร้างคุณธรรมในสังคม เป็นหลักการชี้แนะการเมืองไม่ให้ประพฤติปฏิบัตินอกกรอบนอกทาง ลักษณะที่เป็นแบบจินตนาการเป็นส่วนที่มองการไกลหรือเป็นวิสัยทัศน์ ต้องมีการคิดค้นเพื่อเปลี่ยนแปลงให้สิ่งที่ดีกว่าของเดิม เป็นธรรมชาติที่จะต้องมีการเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มเติมสิ่งบกพร่อง เกิดนวัตกรรม ทฤษฎีการเมืองมีความเคลื่อนไหวอยู่เสมออย่างที่ปรากฏในแต่ละยุค เมื่อมีจินตนาการสังคมก็จะได้ของใหม่หรือโลกจะได้ของใหม่มาทดแทนของเก่าที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสภาพแวดล้อม ลักษณะเชิงสังคมเป็นการชี้แนะหรือชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และส่วนอื่น ๆ อาจมีการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นภาพของสมมารถที่สร้างสรรค์สังคมให้มีความร่มเย็นเป็นสุข สำหรับลักษณะแบบกฎหมาย ในการปกครองรัฐ บริหารรัฐจำเป็นต้องมีกฎระเบียบช่วยควบคุม เพราะคนในสังคมมีพฤติกรรม มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานทางการศึกษา มีเบื้องหลังต่างกัน ดังนั้นพฤติกรรมของแต่ละคนจะต้องต่างกัน จึงต้องมีกฎหมาย

ระเบียบแบบแผนช่วยควบคุม เพื่อให้มีการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ลักษณะแบบวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องในการวัด ในการทดสอบ ในการพิสูจน์เพื่อจะได้ทฤษฎีการเมืองที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของสังคมการเมือง เป็นหลักการที่ช่วยในการเปรียบเทียบและเป็นเครื่องในการสืบค้นทฤษฎีที่ดีกว่าเดิมหรือดีที่สุดมาใช้ในการจัดการบ้านเมือง

ทฤษฎีการเมืองกับคุณค่าทางการศึกษา

ทฤษฎีการเมืองได้ถูกกล่าวถึงในแง่ของคุณค่า โดยสัมพันธ์กับสาขาอื่นๆ และประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ทฤษฎีการเมืองกับความสัมพันธ์ในสาขาวิชาอื่น ทฤษฎีการเมืองก็เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีความแตกต่างจากสาขาอื่นๆ เพราะทฤษฎีการเมืองก็นับได้ว่าเป็นสาขาวิชาที่เป็นตัวตนของตนเอง ถึงแม้ว่าทฤษฎีการเมืองจะถือกำเนิดมาจากปรัชญาการเมือง และเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ แต่ก็มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองพอจะนำความแตกต่างให้เห็นได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีการเมืองกับปรัชญาการเมือง ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่า ทฤษฎีการเมืองเกิดจากปรัชญาทางการเมืองจะมีความแตกต่างได้อย่างไร หากจะพูดถึงธรรมชาติว่าด้วยการเกิดแล้ว มนุษย์เราที่เกิดจากพ่อแม่เดียวกัน รูปร่างหน้าบางคนไม่เหมือนกัน อุปนิสัยใจคอก็แตกต่างกัน ดังนั้น ทฤษฎีการเมืองจึงมีความแตกต่างจากปรัชญาการเมือง แต่เป็นความแตกต่างที่ไม่มากนัก สำหรับข้อแตกต่างปรัชญามีขอบเขตกว้างขวางมากกว่าทฤษฎีการเมือง เพราะทฤษฎีการเมืองได้นำเอาบางส่วนของปรัชญามาใช้ ไม่ได้เอามาทั้งหมด เอามาแต่ส่วนที่ดีที่สุดและมีความเหมาะสมนั่นเอง เช่น ในระดับรัฐศาสตร์ พรรคการเมืองในเบื้องต้น มีพรรคการเมืองจำนวนมากมาย ต่อมาได้วิวัฒนาการจากระบบหลายพรรคมาเป็นระบบสองพรรค ดังในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น อีกส่วนหนึ่ง แม้พรรคการเมืองจะมีจำนวนหลายพรรค เมื่อเข้าไปสู่ระบบรัฐสภาแล้วจะเหลือเพียงสองฝ่ายเท่านั้นคือ ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายค้าน

1.2 ทฤษฎีการเมืองกับอุดมการณ์ทางการเมือง เมื่อกล่าวถึงความแตกต่าง ทฤษฎีการเมืองมีความลึกซึ้งกว่าลักษณะของอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเพียงความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าเมื่อดำเนินการอย่างนั้นจะเกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคพวกตนเอง เป็นลักษณะที่มีความผิวเผิน ไม่ได้ใช้หลักของเหตุผลประกอบ หรืออาจจะเรียกอุดมการณ์ว่าเป็น “ทฤษฎีแบบชาวบ้าน” หมายความว่า ไม่มีความลึกซึ้งมากนัก อุดมการณ์เป็นสิ่งสะท้อนในสถาบันทางการเมืองและการปกครอง มักใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างมีสติและไม่สติ โดยผู้เล่นทางการเมือง (Sargent, 2009)

สชูเมิน (Schurmann, 1966) ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์ในการกำหนดผลที่เกิดขึ้นภายหลังกับผลของความคิดที่อาจแพร่กระจาย ถ้าความคิดเห็นถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการกระทำก็จะเป็น “อุดมการณ์เชิงปฏิบัติ” แต่ถ้าความคิดเห็นนั้นถูกนำไปใช้สำหรับจุดมุ่งหมายของการฝึกความคิดในแต่ละปัจเจกบุคคล ถือได้ว่าเป็น “อุดมการณ์บริสุทธิ์”

1.3 ทฤษฎีการเมืองกับจากลัทธิการเมือง เมื่อกล่าวถึงความแตกต่าง ลัทธิการเมืองก็เกิดขึ้นมาโดยการผสมผสานของทฤษฎีการเมืองหลายทฤษฎี โดยการนำเอาบางส่วนมาผสมกลมกลืนกัน เป็นการประยุกต์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและให้มีความเหมาะสม ลัทธิการเมือง หมายถึง แนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมือง โดยมุ่งอธิบายสาระสำคัญของระบบการเมือง ได้แก่ อำนาจทางการเมืองและอำนาจของรัฐ ขอบเขตที่มา ที่ตั้งของอำนาจ และความเกี่ยวพันกันระหว่างองค์การหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐกับบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งรัฐ รวมถึงผลประโยชน์และคุณค่าที่จะบังเกิดขึ้นต่อบุคคล และสังคม(สมพงษ์ เกษมสิน และคณะ, 2520)

ลัทธิการเมืองอาจจะมีเนื้อหาแตกต่างกันแต่ทุกลัทธิก็จะมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบทางการเมือง ว่าควรจะเป็นไปในทิศทางใด
- 2) ระบบการเมืองที่ได้กำหนดขึ้นนั้นมักจะกำหนด ขอบเขตอำนาจของรัฐในการปกครองและการเมือง ไว้ว่า จะมีมากน้อยเพียงไร
- 3) อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจรัฐ ควรอยู่ที่ใด หมายความว่า ผู้ใด องค์กรใด หรือสถาบันใด จะเป็นผู้ใช้อำนาждังกล่าว เช่น อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภาเป็นผู้ใช้หรือเป็นสถาบันที่มีอำนาจตรากฎหมาย อำนาจการบริหาร ฝ่ายการบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจด้านการปกครอง ส่วนอำนาจในการพิพากษาคดี เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ
- 4) อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจรัฐ มีที่มาจากแหล่งใด เพราะเหตุใด จะมาจากไหนเพราะเหตุไร นั้น ขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองที่ใช้ปกครองบ้านเมือง เช่น ระบอบประชาธิปไตย อำนาจมาจากประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการเลือกตั้งผู้แทนและผู้ปกครอง ส่วนระบอบอื่นเป็นไปตามหลักการของระบอบนั้น ๆ เติ้ดการอำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ผู้บริหารสูงสุดของประเทศ ประชาชนไม่มีสิทธิมีเสียง ปฏิบัติตามผู้ปกครองประเทศเท่านั้น
- 5) ขอบเขตอำนาจรัฐควรมีมากน้อยเพียงไร
- 6) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐกับบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของรัฐรัฐ ควรดำเนินไปในลักษณะใด เช่น เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นต้น

อุดมการณ์ทางการเมือง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอันดับหนึ่งในการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ อุดมการณ์ทางการเมืองจะเป็นแรงดลใจและเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปรัชญาทางการเมือง (Political Philosophy) ทฤษฎีการเมือง (Political Theory) และลัทธิทางการเมือง (Political Doctrine) ถ้าไม่ศึกษาให้ดีแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องของความคิดทางการเมือง (Political Thought) ทั้งนี้เนื่องจากลัทธิทางการเมืองของแต่ละลัทธิมีความแตกต่างในด้านของหลักการในการดำเนินการปกครอง แหล่งของอำนาจจะมาจากแหล่งใด เพราะเหตุใดหรือด้วยวิธีการใดนั้น บางระบบอำนาจทั้งหมดอยู่ในมือของรัฐบาล ส่วนบางระบบอำนาจเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน และโดยประชาชน ประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพมากน้อยเพียงไร ขึ้นกับระบบทางการเมืองที่ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศ

2. คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาทฤษฎีการเมือง การศึกษาทฤษฎีการเมืองไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณ สมัยปัจจุบัน เราจะได้รับประโยชน์จากการศึกษา สำหรับการศึกษาทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณเป็นการศึกษาที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเมืองช่วยให้คำจำกัดความที่ถูกต้องแก่ศัพท์ทางการเมือง เช่น คำว่า เสรีภาพ ประชาธิปไตย เป็นต้น คำจำกัดความนี้ใช้กันโดยทั่วไปไม่เฉพาะแต่นักศึกษารัฐศาสตร์เท่านั้น ทฤษฎีการเมืองสอนให้รู้ซึ่งถึงความหมายที่แท้จริงของศัพท์เฉพาะเหล่านี้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการแสดงโวหารทางการเมือง ยังช่วยโน้มน้าวความคิดเห็นของคนอื่นเป็นการสร้างเสริมบุคลิกแก่ผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของศัพท์ทางการเมือง มีความคล่องแคล่วในการอธิบายชี้แจง การวิพากษ์วิจารณ์ความหมายของศัพท์เหล่านั้น เป็นการเข้าใจในเจตนาของผู้เขียนทฤษฎีการเมืองมีเป้าประสงค์อะไร มุ่งเน้นในด้านใดของการเมืองหรือมุ่งก้าวเดินของสังคม ส่งผลให้ปัญหาอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางความคิดลดลงและเป็นจุดเริ่มต้นให้บุคคลนั้นมีขั้นตอนธรรมทางการเมืองมากขึ้น (Munson, 2012)

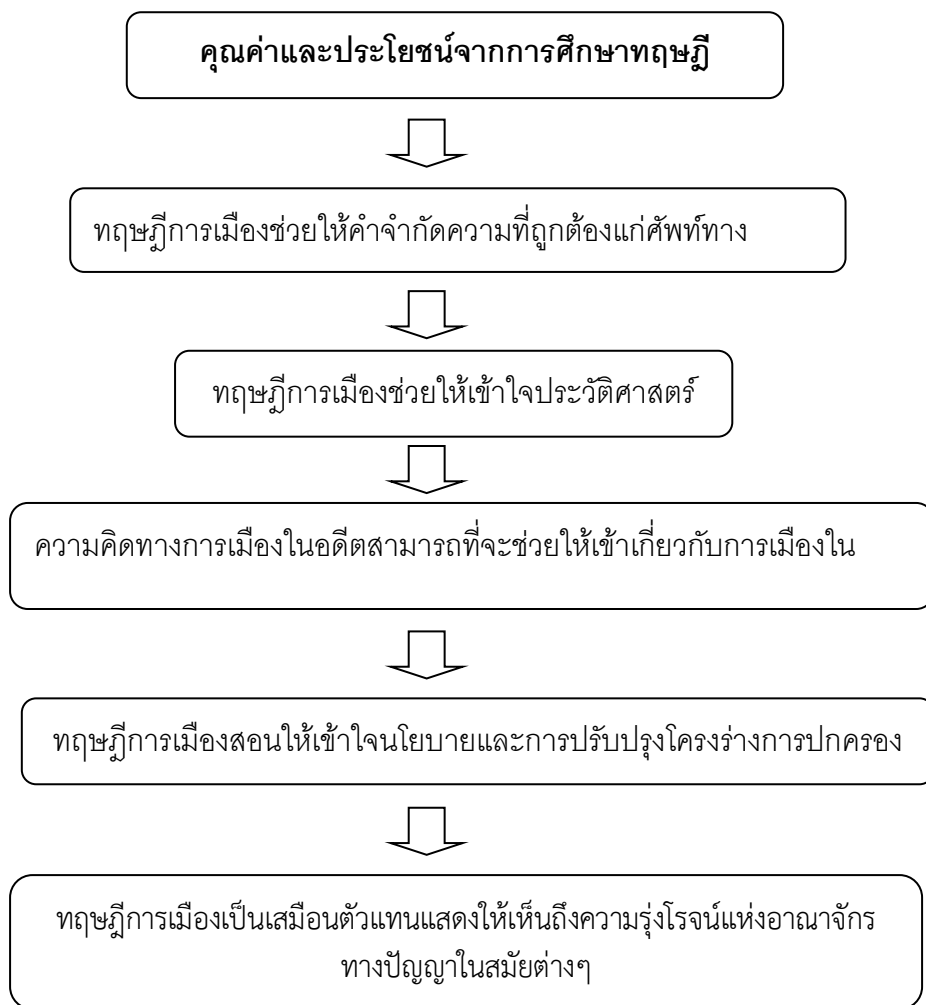
2.2 ทฤษฎีการเมืองช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ สามารถนำผู้ที่ทำการศึกษาเข้าไปสู่บรรยากาศของแนวความคิดในสมัยก่อน ช่วยให้เข้าใจถึงพลังผลักดันที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงของแต่ละยุคมีความเชื่อมโยงจากต้นเหตุใด หรือยุคนั้น ๆ มีความเจริญด้วยสาเหตุอันใด ยังช่วยให้เรียนรู้แนวความคิดทางการเมืองในยุคต่าง ๆ อีกด้วย นักรัฐศาสตร์สามารถใช้เป็นรากฐานในการวิเคราะห์หาแนวโน้มของเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพราะหากเหตุการณ์ในอดีตเกิดขึ้นซ้ำซ้อนกันหลายครั้งก็อาจจะคาดคะเนได้ว่าสิ่งนั้นอาจจะเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต นอกจากนั้น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สามารถทำให้นักรัฐศาสตร์เข้าใจถึงปัญหาต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สิ่งที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้จะเป็นสิ่งที่ให้ความกระจ่างในการวิเคราะห์คำตอบปัญหาบางประการให้แก่รัฐศาสตร์อีกทางหนึ่งด้วย (อานนท์ อาภาภิรม, 2545)

2.3 ความคิดทางการเมืองในอดีตสามารถที่จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในปัจจุบัน เพราะสถานการณ์ทางการเมืองได้เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนเกิดขึ้นจากสถานการณ์ในอดีต หรือที่มีการกล่าวว่า ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอย ความคิดทางการเมืองในสมัยปัจจุบันไม่เกิดขึ้นมาเอง เป็นการเกิดขึ้นโดยอาศัยแนวคิดในอดีตมาขัดเกลา เป็นการปรับปรุง แก้ไขแนวความคิดในอดีตเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมในปัจจุบัน เคารพหลักสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค เชื่อว่าทุกคนมีความคิด ความเชื่อและหลักการที่แตกต่างกัน จึงพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจผู้อื่นที่มีทัศนคติแตกต่างจากตน (Garrett, 2009)

2.4 ทฤษฎีการเมืองสอนให้เข้าใจนโยบายและการปรับปรุงโครงสร้างการปกครอง ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องใช้หลักการใดหลักการหนึ่งหรือปรัชญาการเมืองอันใดอันหนึ่งมาใช้ในการปกครองประเทศหรือการสร้างรัฐ ซึ่งบรรพบุรุษพร้อมทั้งประชาชนที่นำมาใช้เพื่อสร้างรัฐ และเป็นหลักการที่มีความเหมาะสมต่อสังคมและประเทศ จุดมุ่งหมายเพื่อนำมากำหนดนโยบายหรืออาจใช้ในการปฏิรูปการปกครอง เป็นหลักการที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นหลักการที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมือง เพราะประเทศทุกประเทศต้องมีหลักการอันเกิดจากปรัชญาการเมืองใดปรัชญาหนึ่งเป็นสิ่งที่นำรัฐบุรุษและประชาชน ในการวางนโยบายหรือปฏิรูปการปกครอง ความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จของระบบการเมืองในประเทศเป็นผลมาจากการวางโครงสร้างการปกครองอยู่ทฤษฎีการเมืองที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และความต้องการของประเทศ

2.5 ทฤษฎีการเมืองเป็นเสมือนตัวแทนแสดงให้เห็นถึงความรุ่งโรจน์แห่งอาณาจักรทางปัญญาในสมัยต่างๆ รัฐในอุดมคติหรือเลิศนครแห่งจินตนาการล้วนแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และความพยายามที่จะใช้ความรู้ความเฉลียวฉลาดเสนอแนะรูปแบบที่ดีที่สุดแห่งการปกครอง (สุขุม นวลสกุล และโกศล โรจนพันธุ์, 2544)

จากการนำเสนอในเบื้องต้นถึงคุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาทฤษฎีการเมือง ที่จะเป็นประโยชน์ที่ดีในการศึกษา เคารพหลักสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค ทุกคนมีความคิด ความเชื่อและหลักการที่แตกต่างกัน พยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจผู้อื่นที่มีทัศนคติแตกต่างจากตน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงคุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาทฤษฎีการเมือง

บทสรุป

ทฤษฎีการเมืองเป็นเนื้อหาที่ได้กลั่นกรองมาจากเนื้อหาของวิชาปรัชญาทางการเมืองและวิชารัฐศาสตร์ การอธิบายคำศัพท์ทางการเมืองที่ชัดเจน เข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ช่วยให้เข้าใจการเมืองในปัจจุบัน เข้าใจนโยบายและโครงการปกครอง เป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้เกิดแนวความคิดใหม่เพื่อมาใช้ในการเสริมสร้างรัฐ เพื่อสร้างรัฐให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันหรือก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็น การศึกษาเกี่ยวกับรัฐซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนเข้าด้วยกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเมืองและประวัติศาสตร์ ความคิดทางการเมือง ส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์กับวิชาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ให้หลักฐานต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตประวัติศาสตร์ให้ข้อมูลที่มีค่าหลาย ประการเกี่ยวกับสภาพของรัฐในอดีต เช่น ข้อมูลทางการเมือง การเศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น คุณค่าและ ประโยชน์จากการศึกษาทฤษฎีการเมือง จะส่งผลให้คำจำกัดความที่ถูกต้องแก่ศัพท์ทางการเมือง เข้าใจ ประวัติศาสตร์ เข้าใจความคิดทางการเมืองในอดีตสามารถที่จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในปัจจุบัน และสอนให้ เข้าใจนโยบายและการปรับปรุงโครงการปกครอง ประเทศต่างๆ ทั่วโลก การสร้างทฤษฎีทางการเมือง จึงยึด หลักความเป็นจริงที่เป็นผลมาจากการวิจัย จึงมีข้อเท็จจริง หลักการและคุณค่า น่าจะเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามแม้ทฤษฎีการเมืองจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการสร้างทฤษฎี

แต่ไม่อาจถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ เพราะข้อเท็จจริงของพฤติกรรมทางการเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงได้ ต่างจากข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งมีความเที่ยงตรง อาจพิสูจน์ได้ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- ชุมพร สังขปรีชา. (2531). **ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง ว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิสิษฐกุล แก้วงาม. (2552). **ทฤษฎีการเมืองกับการศึกษารัฐศาสตร์**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมพงษ์ เกษมสิน และคณะ. (2520). **ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุขุม นวลสกุล และ โกศล โรจนพันธุ์. (2544). **ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2545). **รัฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นต์ติ้งเฮาส์.
- Edward, C. S. & Alnold J. Z. (1668). **Dictionary of American Politics**. New York : Barnes and Nobles.
- Garrett, R.K. (2009). Politically Motivated Reinforcement Seeking: Reframing the Selective Exposure Debate. **Journal of Communication**, 59(4), 676-699.
- Heywood, A. (2004). **Political Theory**. (3rd ed.). New York: Palgrave Macmillan.
- Munson, S. A. (2012). **Exposure to Political Diversity Online**. (Doctoral Dissertation). University of Michigan
- Sargent, T. L. (2009). **Contempory Political Ideologies: A Comparative Analysis**. (14th ed.). Canada: Webcom.
- Schurmann, F. (1966). **Ideology and Organization in Communist China**. California: University of California Press.

